

Κοινωνία και κλιματική κρίση

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

**ΔΕΥΤΕΡΑ, 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023, ΩΡΑ 18:30
ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

Αξίες και συναισθήματα για το περιβάλλον

**Νίκος Δεμερτζής
Καθηγητής ΕΚΠΑ**

1837
2017
ΧΡΟΝΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Βιοφυσικός λόγος (biophysical discourse)

Η κλιματική αλλαγή είναι ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα που προκαλείται από τις αυξανόμενες συγκεντρώσεις αερίων του θερμοκηπίου που οφείλονται στις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η κλιματική αλλαγή μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω πολιτικών, κατάλληλων τεχνολογιών και αλλαγών στη συμπεριφορά των ατόμων που μειώνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και στηρίζουν την προσαρμογή.

Κριτικός λόγος (critical discourse)

Η κλιματική αλλαγή είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα που προκαλείται από οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαδικασίες που συμβάλλουν στην αναπαραγωγή άνισων και μη βιώσιμων προτύπων ανάπτυξης και χρήσης της ενέργειας. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής προϋποθέτει την αμφισβήτηση των οικονομικών συστημάτων και των δομών εξουσίας που διαιωνίζουν τα υψηλά επίπεδα κατανάλωσης των ορυκτών καυσίμων.

Απορριπτικός λόγος (dismissive discourse)

Η κλιματική αλλαγή δεν προοικονομεί κανένα πρόβλημα ή, τουλάχιστον, δεν αποτελεί ζήτημα επείγουσας ανησυχίας. Δεν απαιτείται δράση για την αντιμετώπισή της ενώ θα πρέπει να τεθούν σε προτεραιότητα άλλα θέματα.

Ολιστικός λόγος (integrative discourse)

Η κλιματική αλλαγή είναι ένα περιβαλλοντικό και κοινωνικό πρόβλημα που έχει τις ρίζες του σε συγκεκριμένες πεποιθήσεις και αντιλήψεις για τις σχέσεις ανθρώπου-περιβάλλοντος και τη θέση του ανθρώπου στον κόσμο. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αξιώνει νοοτροπίες που αμφισβητούν πρότυπα, κανόνες, θεσμούς και πολιτικές που υποστηρίζουν τις πρακτικές της μη βιώσιμης χρήσης των πόρων.

Η κλιματική αλλαγή στην κοινή γνώμη. Έρευνα Clim pact

- ▶ Τα εμπειρικά ευρήματα αντλούνται εν μέρει από την **Παγκόσμια Έρευνα Αξιών** και τον παγκόσμιο πολιτισμικό χάρτη των Inglehart & Welzel (2017) και, κυρίως από την **πανελλαδική έρευνα γνώμης για την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της** στην Ελλάδα (2020). Και οι δύο έρευνες εφαρμόστηκαν σε ένα δείγμα 1.200 ατόμων στην Ελλάδα για το 2017 και το 2020, αντίστοιχα. Τα δείγματα είναι διαφορετικά όπως διαφορετικές είναι και οι μέθοδοι δειγματοληψίας και συνέντευξης (CAPI & CATI, αντίστοιχα).
 - ▶ **Μεθοδολογικά**, όμως, εδράζονται για τις ανάγκες αυτής της παρουσίασης σε ανάλογες παραμέτρους: σε βάθος διερευνήσεις των αξιών και του ρόλου που επιτελούν σε σχέση με τις αντιλήψεις και τις πρακτικές απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Κεντρικό σημείο αναφοράς για τις “Αξίες και συναισθήματα για το περιβάλλον στην Ελλάδα: Παρουσίαση πρωτογενών ευρημάτων” αποτελεί η προσέγγιση αντιλήψεων και συναισθημάτων για το φυσικό περιβάλλον και την κλιματική κρίση διαμέσου ενός δείκτη μεταϋλισμού (Inglehart, 1995).
 - ▶ Η επιστημονική ανάλυση με βάση τον **δείκτη μεταϋλισμού** υποστηρίζει ότι ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα δίνουν προτεραιότητα σε διαφορετικά σύνολα αξιών αντικατοπτρίζει το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο και, όσο αυτό βελτιώνεται, μετατοπίζεται σταδιακά το ενδιαφέρον των ατόμων σε ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής, όπως το περιβάλλον.
-

Post-Materialist index (1)

1αβ	Πρώτη επιλογή	Δεύτερη επιλογή
1. Υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης	1	1
2. Διασφάλιση ότι η χώρα διαθέτει ισχυρές ένοπλες δυνάμεις	2	2
3. Να έχουν οι πολίτες μεγαλύτερο έλεγχο πάνω στα όσα ισχύουν στο χώρο εργασίας και στις κοινότητές τους	3	3
4. Προσπάθεια να γίνουν οι πόλεις και η ύπαιθρος πιο ελκυστικές	4	4

2αβ	Πρώτη επιλογή	Δεύτερη επιλογή
1. Διατήρηση της τάξης στη χώρα	1	1
2. Απόδοση μεγαλύτερου βάρους στο λαό σε σημαντικές κυβερνητικές αποφάσεις	2	2
3. Καταπολέμηση της αύξησης των τιμών	3	3
4. Προστασία της ελευθερίας του λόγου	4	4

3αβ	Πρώτη επιλογή	Δεύτερη επιλογή
1. Σταθερή οικονομία	1	1
2. Πρόοδος προς μία λιγότερο απρόσωπη και πιο ανθρώπινη κοινωνία	2	2
3. Πρόοδος προς μία κοινωνία όπου οι ιδέες μετρούν περισσότερο από το χρήμα	3	3
4. Η μάχη κατά του εγκλήματος	4	4

Τα παραπάνω σετ ερωτήσεων απάντησαν 1034-1174 άτομα.

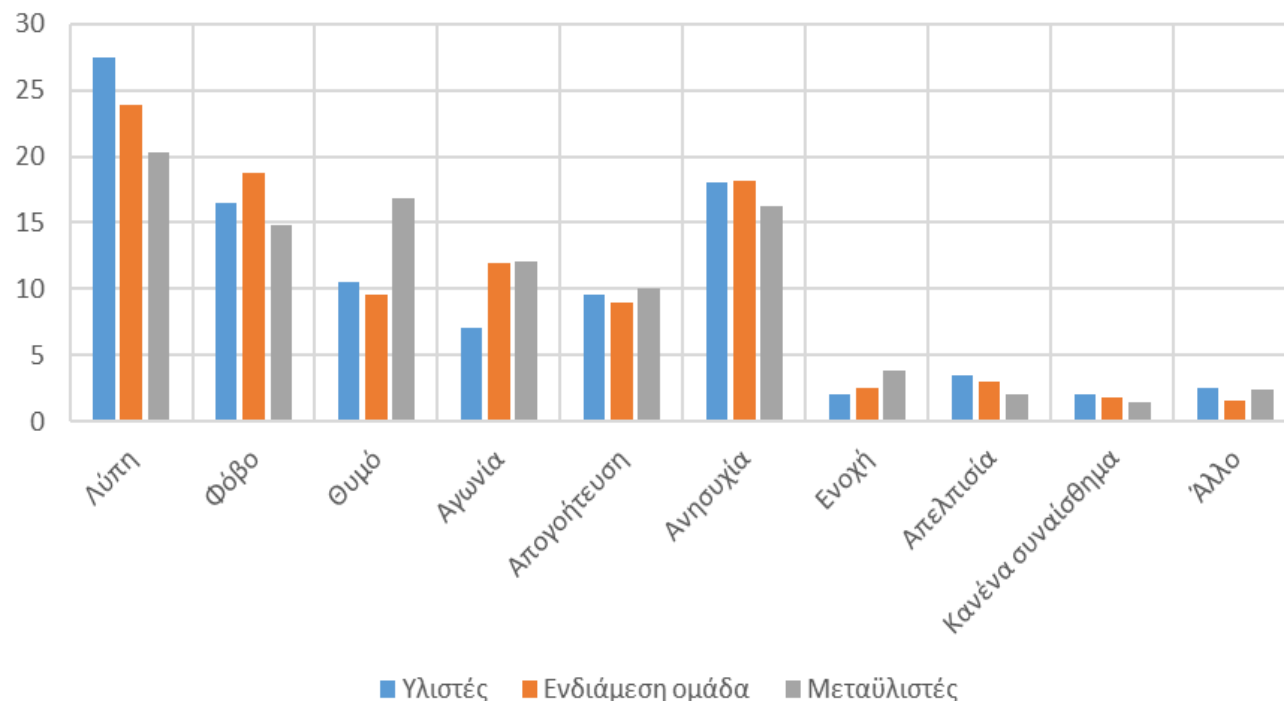
Post-Materialist index (4)

- ▶ Σύνθεση του δείκτη μεταϋλισμού από τις σταθμισμένες απαντήσεις 1002 ατόμων (από 1201 διαθέσιμα άτομα). Ο δείκτης λαμβάνει τιμές από 0 έως 5 – απολύτως υλιστικές απαντήσεις έως απολύτως μεταϋλιστικές απαντήσεις.
- ▶ Ποικίλες μελέτες έχουν επιβεβαιώσει τη θετική σχέση μεταξύ του μεταϋλισμού και της ατομικής περιβαλλοντικής ανησυχίας, όπου συμπεριλαμβάνεται η έκφραση περιβαλλοντικής ανησυχίας γενικά, αλλά και για συγκεκριμένα ζητήματα, όπως η κλιματική αλλαγή, καθώς και η έκφραση πρόθεσης καταβολής πρόσθετων φόρων για τη χρηματοδότηση της προστασίας του περιβάλλοντος ή τη μείωση της κλιματικής αλλαγής

Συναισθήματα και δείκτης Μεταϋλισμού (1)

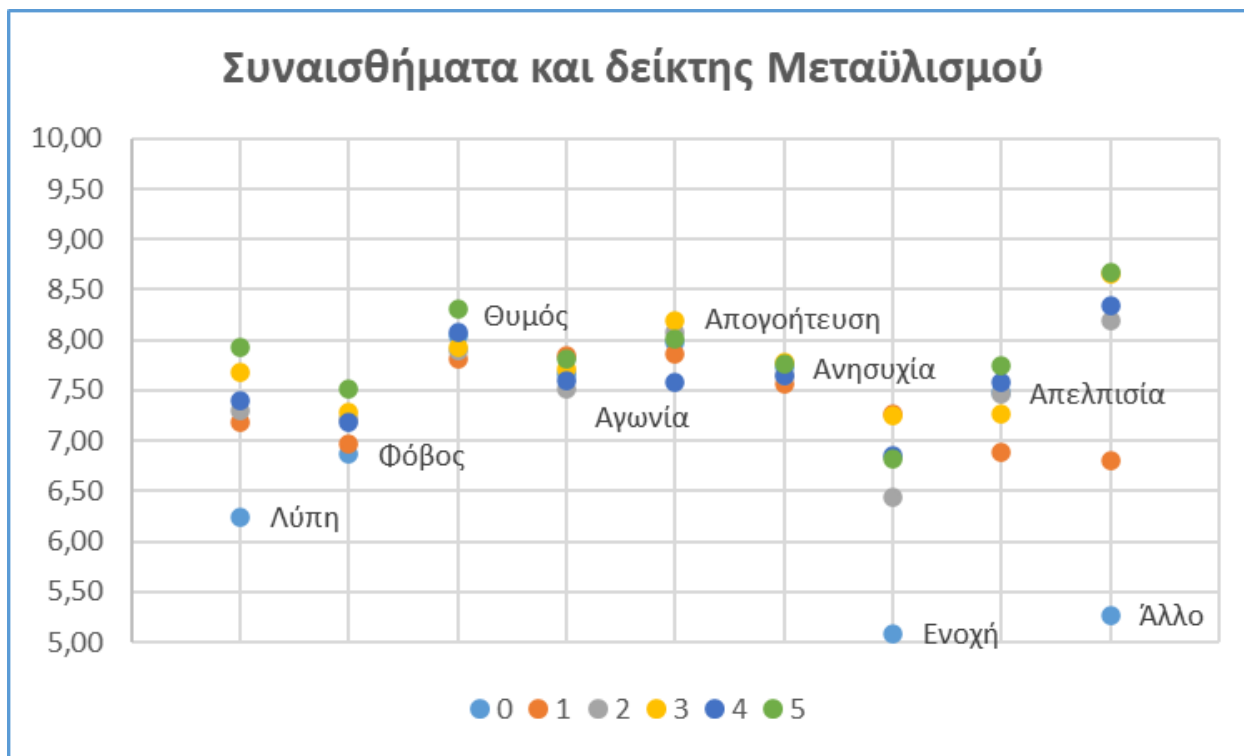
Συναισθήματα για την κλιματική αλλαγή και ομάδα υλισμού - μεταϋλισμού

Σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης της περιβαλλοντικής συνείδησης και της φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς αποτελεί η συναισθηματική εμπλοκή.

Στο ερωτηματολόγιο μετρήθηκε η **έκφραση** των παρακάτω 8 (9) συναισθημάτων: Λύπη, Φόβος, Θυμός, Αγωνία, Απογοήτευση, Ανησυχία, Ενοχή, Απελπισία, Άλλο. Στο γράφημα συντίθενται αυτές οι **πρώτες** εκφράσεις με τον δείκτη μεταϋλισμού των ατόμων για κάθε συναίσθημα.

Συναισθήματα και δείκτης Μεταϋλισμού (2)

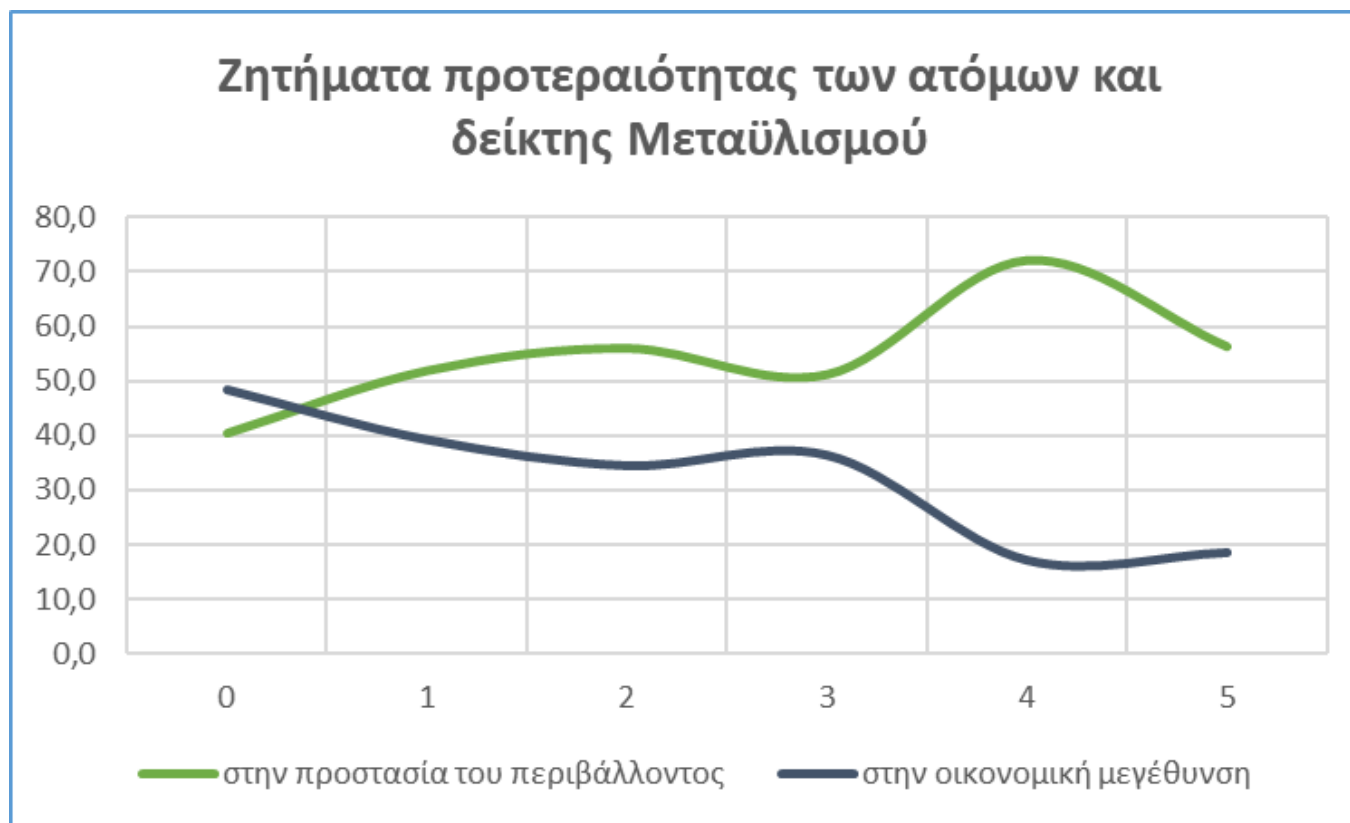
Στο ερωτηματολόγιο μετρήθηκε η **ένταση** των παρακάτω 8 (9) συναισθημάτων: Λύπη, Φόβος, Θυμός, Αγωνία, Απογοήτευση, Ανησυχία, Ενοχή, Απελπισία, Άλλο.

Στο γράφημα συντίθενται αυτές οι μετρήσεις με τον δείκτη μεταϋλισμού των ατόμων για κάθε συναίσθημα.

Περιβάλλον/Μεγέθυνση & δείκτης Μεταϋλισμού

Έχουμε δύο γνώμες που οι άνθρωποι συχνά διατυπώνουν όταν συζητούν για το περιβάλλον και την οικονομική ανάπτυξη.

1. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην προστασία του περιβάλλοντος, **ακόμα κι αν** προκαλεί επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης και κάποια απώλεια θέσεων εργασίας.
2. Η οικονομική ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας θα πρέπει να αποτελούν απόλυτη προτεραιότητα, **ακόμη κι αν** το περιβάλλον επιβαρύνεται ως έναν βαθμό.

απε
ερημοποίηση
αντιμετώπιση
πολιτική
αλλαγή
δυσοιωνες_προβλεψεις
απορριμματα
πλημμυρα
απνητिका_συναίσθηματα
πρωτογενής_τομέας
απορριμματα
καταστροφή
ανθρώπινος_παραγοντας
δαση
νερο
οικονομία
επιπτώσεις
δυσπιστη_αβοήθεια
αναζήτηση_θετικού_διεξόδου
προβλημα
ατμόσφαιρα
εκπομπες
φαινόμενο_θερμοκηπίου
υγεία
ανοδος_θερμοκρασίας
γεωφυσική_απορροία
εξαφάνιση_ειδων
μεταβολη_καιρου
μελλον
καυσινας
αίτια
περιβαλλον
τρυπα_οζοντος

Υψηλή συχνότητα απαντήσεων

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΖΩΝΗ

Ακραία Φυσικά Φαινόμενα (139 / 2,06)
Δάση (113 / 2,07)
Εκπομπές (107 / 2,04)
Δυσοίωνες προβλέψεις (82 / 2,09)
Αντιμετώπιση (79 / 2,10)
Οικονομία (79 / 2,25)

Δευτερεύουσες

Απαντήσεις

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Μετανάστευση (13 / 2,00)
Καύσωνας (19 / 2,05)
Ερημοποίηση (14 / 2,07)
*Αναζήτηση θετικού διεξόδου (15 / 2,13)
Αρνητικά συναισθήματα (25 / 2,16)
Πολιτική (64 / 2,17)
Ατμόσφαιρα (46 / 2,17)
Μέλλον (21 / 2,19)

ΠΥΡΗΝΑΣ

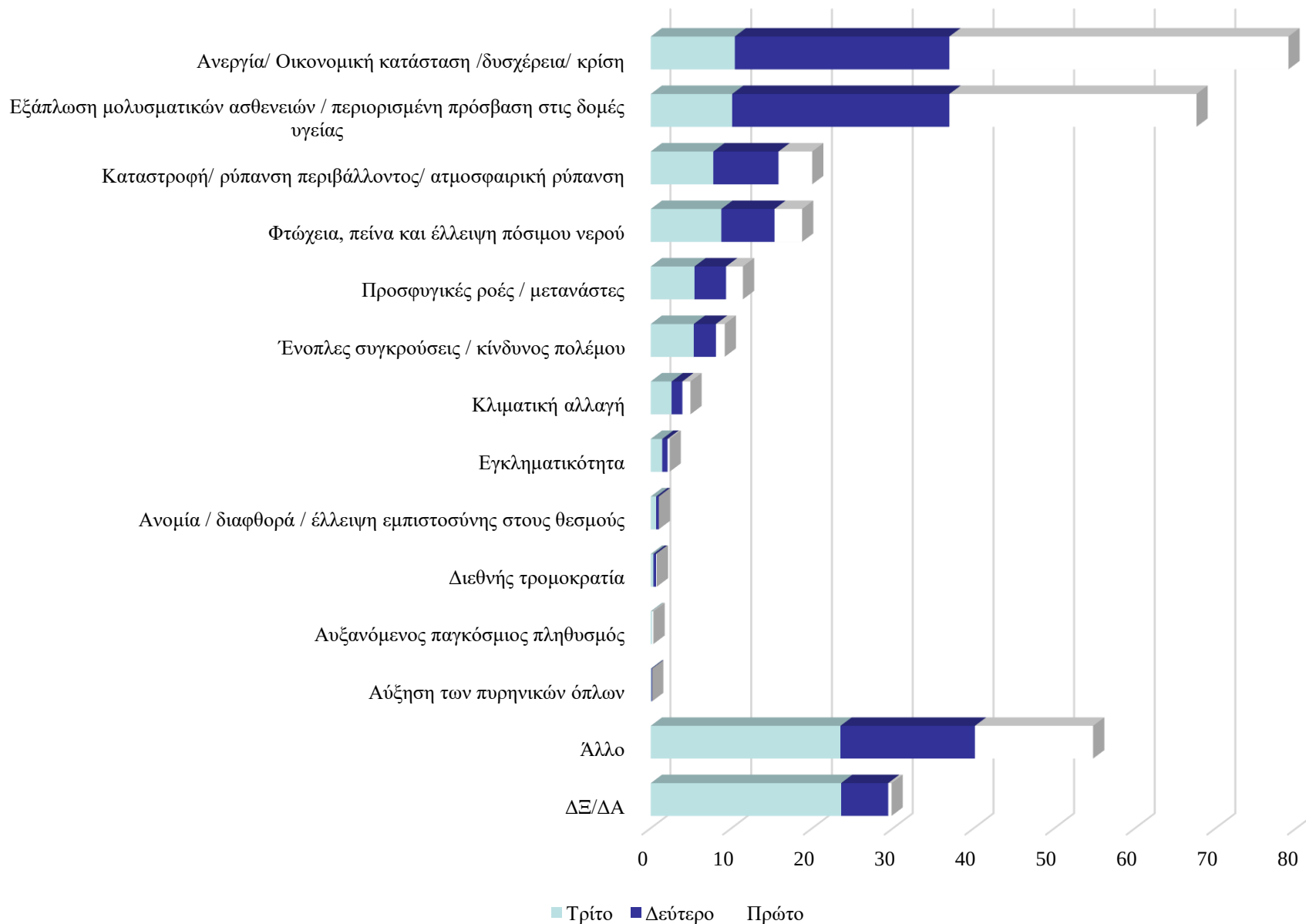
Ανοδος Θερμοκρασίας (262 / 1,80)
Καταστροφή (252 / 1,73)
Λιώσιμο Πάγων (251 / 1,73)
Περιβάλλον (231 / 1,79)
Ρύπανση (204 / 1,83)
Μεταβολή καιρού (155 / 1,88)
Νερό (97 / 1,91)
Πλημμύρα (92/1,98)
Τρύπα του Όζοντος (88 /1,76)
Φαινόμενο του Θερμοκηπίου (84 /1,73)

Αρχικές
απαντήσεις

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΖΩΝΗ

Απορρίμματα (69 / 1,99)
Δεν υπάρχει (25 / 1,44)
Πρόβλημα (26 / 1,62)
Ανθρώπινος παράγοντας (39 / 1,72)
*Δύσπιστη αβοηθησία (18 / 1,78)
Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (33/ 1,85)
* Γεωφυσική απόρροια (28 / 1,86)
Οικολογία (14 / 1,86)
*Αναζήτηση θετικού διεξόδου (15 / 2,13)
Αρνητικά συναισθήματα (25 / 2,16)
Πολιτική (64 / 2,17)
Ατμόσφαιρα (46 / 2,17)
Μέλλον (21 / 2,19)

Ποια θεωρείτε ότι είναι τα τρία σημαντικότερα προβλήματα στην Ελλάδα σήμερα; (Σημειώνετε η αυθόρμητη απάντηση του ερωτώμενου)

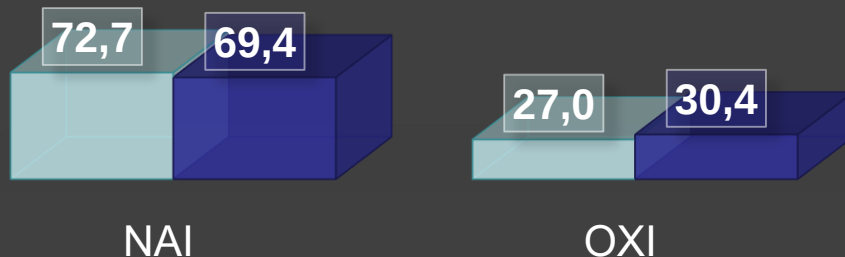

Κατά πόσο νομίζετε ότι η κλιματική αλλαγή έχει επιπτώσεις σε εσάς προσωπικά σήμερα;

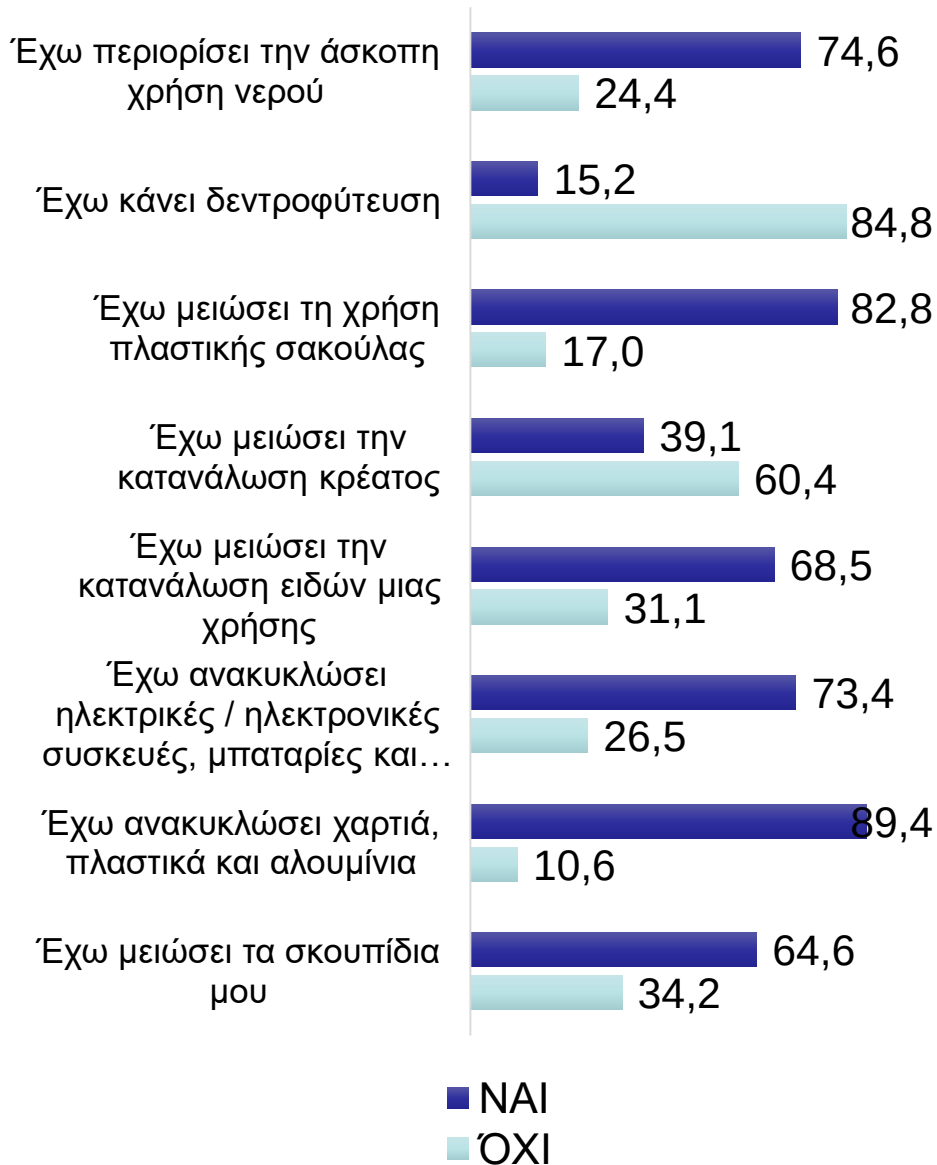
- ✓ το 61% των ερωτώμενων που δηλώνει ότι δεν μπορεί να θερμάνει επαρκώς το σπίτι του, δηλώνει ταυτόχρονα ότι δεν μπορεί το δροσίσει επαρκώς

- Το καλοκαίρι μπορείτε να δροσίσετε όσο χρειάζεται το σπίτι σας;
- Τον χειμώνα μπορείτε να θερμάνετε όσο χρειάζεται το σπίτι σας;

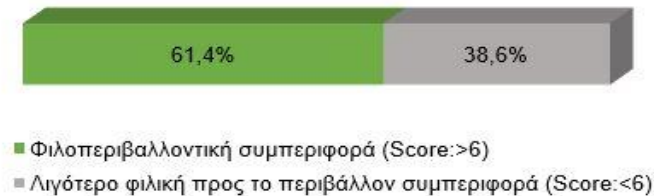
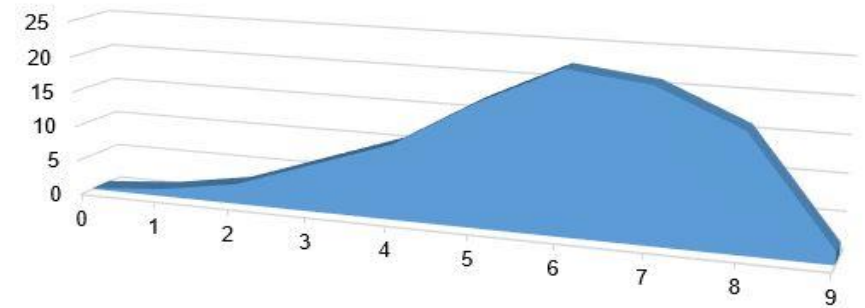

- ✓ Συσχέτιση με οικογενειακό εισόδημα
- ✓ Eurostat, 2020: Αδυναμία-Θέρμανση 16,7% (ΕΕ-27: 8,2%)

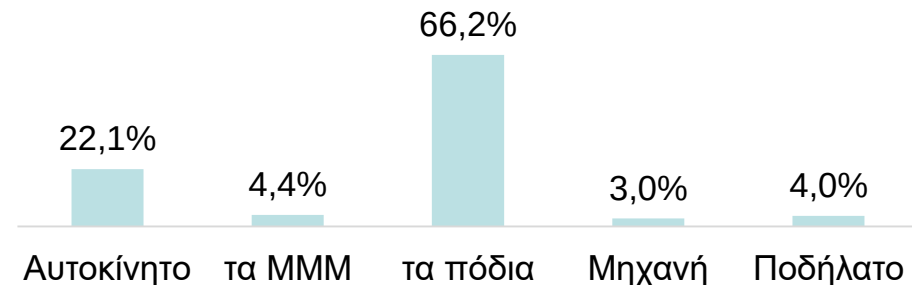
Έχετε προβεί προσωπικά σε κάποια από τις παρακάτω ενέργειες τους τελευταίους 6 μήνες;

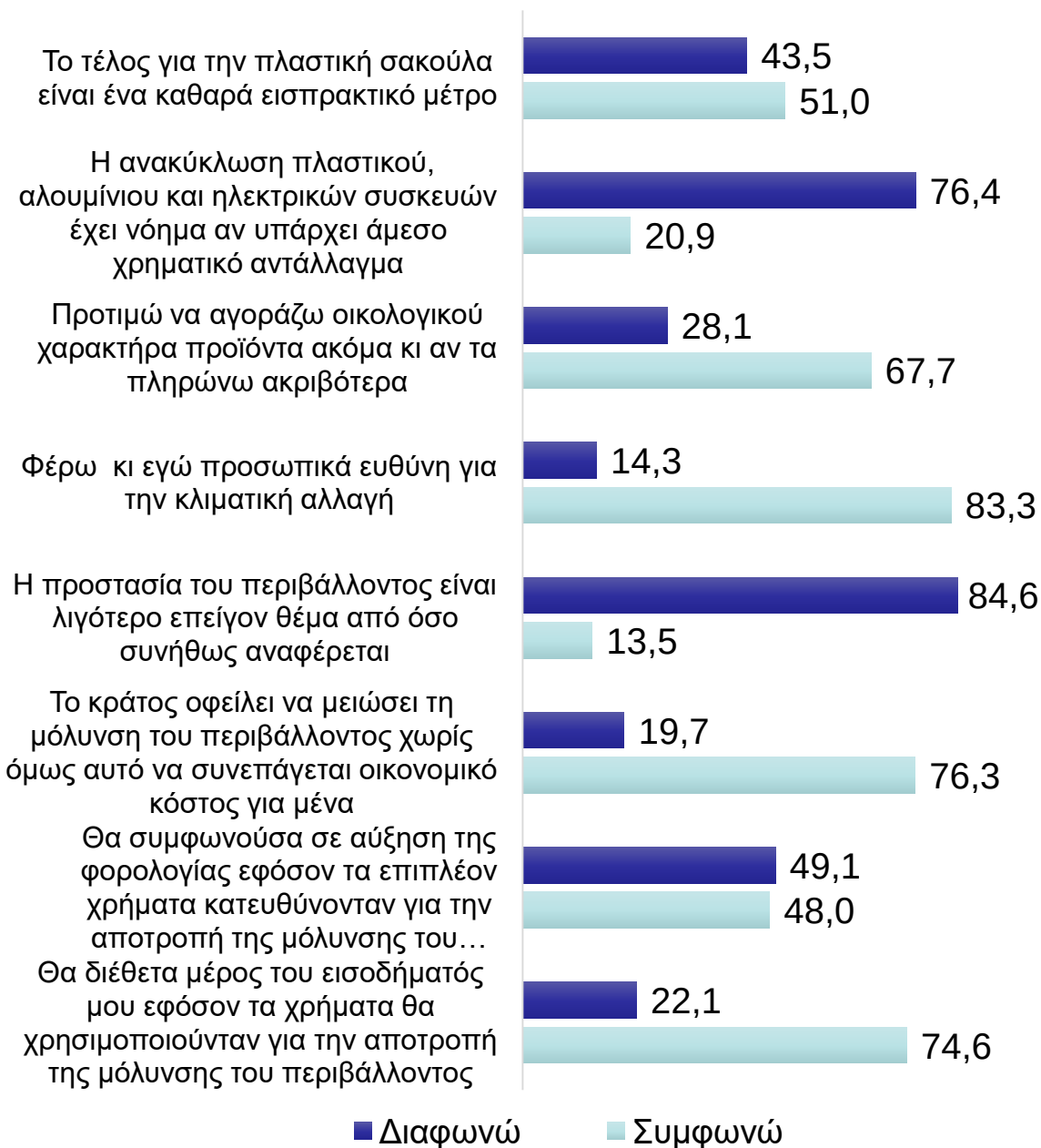
Δείκτης φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς (κλίμακα 0-9)

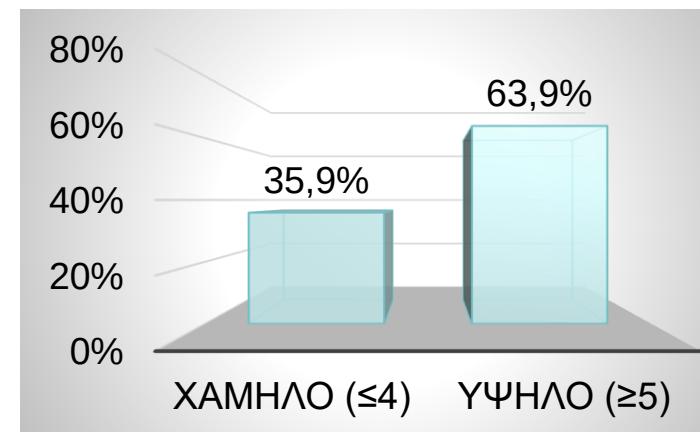
Μία απόσταση 20 λεπτών με τα πόδια (διαθέτετε τον απαιτούμενο χρόνο) τη διανύετε συνήθως με ...

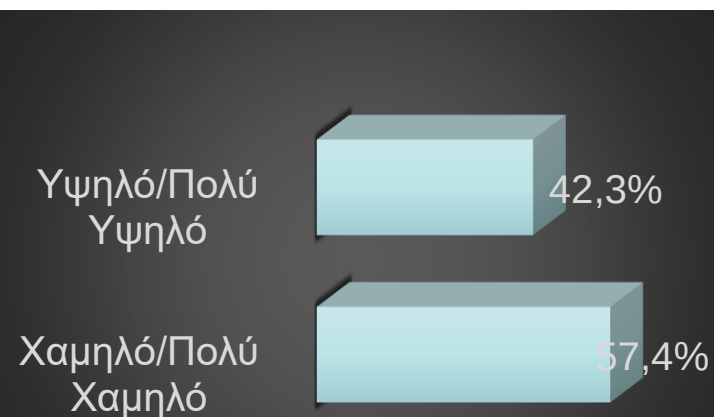
Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις

Δείκτης περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος κλίμακας 0-8

Δείκτης περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος κλίμακας 0-4 Πρόθεση Πληρωμής (Inglehart)

ROBIN LEICHENKO · KAREN O'BRIEN

Κλίμα και Κοινωνία

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΔΕΜΕΡΤΖΗΣ
ΛΥΔΙΑ ΑΒΡΑΜΗ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΛΕΙΩΝΗΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ
ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ ΔΟΥΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η εκδήλωση εντάσσεται στις δράσεις δημοσιότητας του προγράμματος CLIMPACT, το οποίο χρηματοδοτείται από την ΙΤΕΚ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
από το 1929

Νικητορά 2, 10678 Αθήνα | τηλ. 210 3838020, fax 210 3809150 www.papazisi.gr | papazisi@otenet.gr
Υποκατάστημα: Σιατίστης 7, 54631 Θεσσαλονίκη, τηλ.: 2310 227410 | e-mail: natasapelagidou@papazisi.gr

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ),
το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών (ΕΑΑ) και οι Εκδόσεις Παπαζήση
διοργανώνουν επιστημονική εκδήλωση με θέμα την

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

με αφορμή την έκδοση του βιβλίου των Robin Leichenko και Karen O'Brien

ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

σε Επιστ. Επιμ. Ν. Δεμερτζή, Λ. Αβράμη, Μ. Πλειώνη και μτφρ. Θ. Βασιλείου

Η εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί

τη **Δευτέρα 14 Νοεμβρίου 2022** και **ώρα 18:00**

στο κτίριο «Κωστής Παλαμάς» του Πανεπιστημίου Αθηνών
(Ακαδημίας 48, Αθήνα)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Εισαγωγή-καλωσόρισμα: **Μανώλης Πλειώνης**, Πρόεδρος ΕΑΑ
Εμμανουέλα Δούση, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ

ΜΕΡΟΣ Α

18:00 – 19:00 Παρουσίαση-σχολιασμός του βιβλίου
των Robin Leichenko και Karen O'Brien, **Κλίμα και κοινωνία**
Συντονίζει η δημοσιογράφος **Κατερίνα Χριστοφιλίδου**

Ομιλητές:

Νίκος Χαραλαμπίδης, Γ. Διευθυντής ελληνικού γραφείου της Greenpeace
Ιόλη Χριστοπούλου, Διευθύντρια Πολιτικής, The Green Tank
Σάντυ Φαμελιάρη, Υπεύθυνη προγραμμάτων κλιματικής αλλαγής, Greenpeace
Συζήτηση

ΜΕΡΟΣ Β

19:00-19:30 **Αξίες και συναισθήματα για το περιβάλλον στην Ελλάδα:**
Παρουσίαση πρωτογενών ευρημάτων
Συντονίζει η δημοσιογράφος **Κατερίνα Χριστοφιλίδου**

Ομιλητές:

Νίκος Δεμερτζής, Καθηγητής ΕΚΠΑ, Πρόεδρος ΕΚΚΕ
Γιώργος Παπαδοπούδης, Ερευνητής ΕΚΚΕ
Λυδία Αβράμη, Post Doc Περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ΕΚΠΑ
Συζήτηση

19:30-20:00 Ελαφρύ δείπνο

Η παρουσία σας θα μας τιμήσει ιδιαίτερα

**Ευχαριστώ
για την προσοχή σας!!**
